

Beleid 'Licht in de Openbare Ruimte' gemeente Buren 2026-2030 in het kort

1. Inleiding

Het beleid van de afgelopen jaren zetten we voort. Er zijn geen grote ontwikkelingen die neigen naar een ander afwegingskader. Net als eerder geldt de visie niet alleen voor de openbare verlichting, maar ook voor de andere lichtbronnen in de openbare ruimte. Immers deze, vaak niet-gemeentelijke lichtbronnen, bepalen mede de kwaliteit van de openbare ruimte (leefomgeving).

Het doel van de verlichting is om een bijdrage te leveren aan:

- Een goede verkeersveiligheid waar dat van toepassing is en waar geen alternatief geschikt is;
- Een goede sociale veiligheid waar dat van toepassing is en waar verlichting geen schijnveiligheid geeft;
- Een sfeervolle leefomgeving te creëren;
- De flora en fauna zo min mogelijk te verstoren.

2. Beleid 2026-2030

Voor de periode 2026-2030 hanteren we onderstaande beleidsmatige uitgangspunten:

A) Licht op maat en dus alleen daar waar het nodig is

Er is eerder al bewust gekeken of het licht echt nodig was. Zeker in het buitengebied. Daarnaast is er de afgelopen jaren geen overdreven hoeveelheid licht geplaatst. De ontwikkeling van nieuwe technieken en veranderde inzichten zorgt wel dat we bij vervanging nog beter kijken of het licht echt nodig is of dat er wellicht betere alternatieven te bedenken zijn, zoals bijvoorbeeld reflecterende belijning of een andere vorm van markering. Wellicht is er ook helemaal geen licht of alternatief nodig zonder dat de verkeersveiligheid in het geding komt. Het uitgangspunt is en blijft 'Niet verlichten, tenzij'.

Niet verlichten, tenzij houdt in:

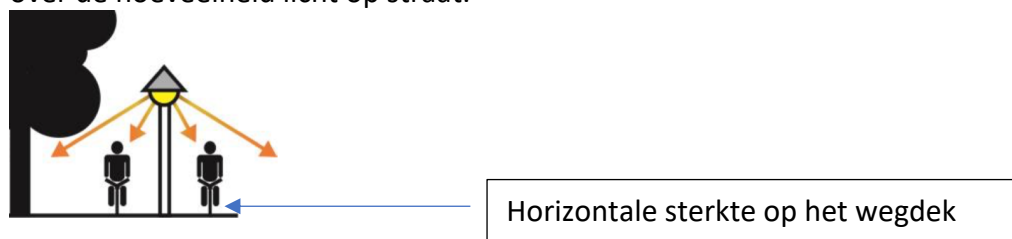
- Eerst kijken we of het wegontwerp niet anders kan;
- Indien dat niet mogelijk is dan kijken we of passieve markering (Schrikhek, reflecterende belijning) toegepast kan worden;
- Mocht dat niet goed genoeg zijn, dan passen we actieve markering toe (lampjes in de as van de weg e.d.);
- Als dat allemaal niet geschikt is, dan passen we verlichting toe die zo energiezuinig en duurzaam mogelijk is. Bovendien kijken we dan ook op welk tijdstip we die verlichting nodig hebben en hoeveel licht. Lichthinder moet zoveel mogelijk voorkomen of gereduceerd worden.

Foto: Voorbeeld reflecterende markering elders in de omgeving.

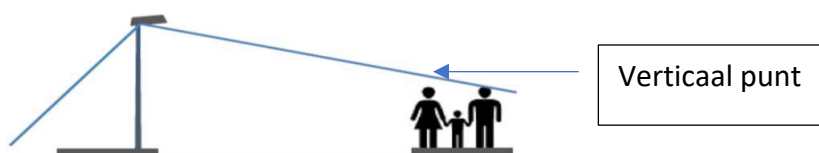
B) Omgaan met de richtlijn: Verlichten tot maximaal 70% van de geldende richtlijn qua lichtsterkte, zo goed mogelijke gelijkmatigheid aanhouden waar dat van belang is en geen verticale lichtsterkte aanhouden

In Nederland zijn we niet verplicht om te verlichten, wel hebben we onze zorgplicht. Wat er staat, moeten we goed onderhouden. De huidige richtlijn voor de openbare verlichting is de norm NPR13201/A1. Het is dus geen wet, maar een richtlijn. Deze richtlijn biedt advies over de hoeveelheid licht op straat.

Dit is natuurlijk afhankelijk van de locatie, het soort weg en hoeveelheid verkeer. Maar ook per gebied is het verschillend hoeveel licht we nodig hebben versus wat we gewend zijn. Net als de afgelopen jaren en ook in de omliggende gemeenten houden we de richtlijn voor wat betreft de horizontale lichtsterkte niet volledig aan maar tot maximaal 70% .

In de richtlijn wordt ook gesproken over de verticale verlichtingssterkte. Dit is de hoeveelheid licht op 1,5m hoogte op een verticaal punt (de E-verticaal genoemd).

Op deze hoogte zijn veel lichtbronnen die deze waarde beïnvloeden, bijvoorbeeld licht vanuit etalages, koplampen van auto's, licht vanuit woningen e.d. Dus is deze waarde lastig te meten. De opgegeven waarde in de richtlijn is daarnaast ook nog erg hoog. Er zouden dan veel meer lantaarnpalen bij moeten komen. Dat is voor de gemeente Buren en haar omliggende gemeenten niet wenselijk.

De verdeling van het licht op de weg noemen we de gelijkmatigheid. Als het licht over de weg goed is verdeeld, ontstaan er geen donkere plekken.

Foto: licht is gelijkmatig verdeeld over de weg. Elders genomen.

Op sommige locaties is de verdeling van het licht belangrijk bijvoorbeeld in verband met de sociale veiligheid, zoals in centrumgebieden of in woongebieden. Of voor de verkeersveiligheid op doorgaande wegen met hoge snelheden. Maar als de afstand tussen de lantaarnpalen groter is, dan heeft ons oog ook genoeg tijd om aan de donkere plekken te wennen. Anders krijgen we hetzelfde effect als de zon die tussen de bomen schijnt waar je snel langs rijdt. Licht-donker-licht zo snel kan je oog niet schakelen.

Bij vervanging van bestaande verlichting laten we de afstand tussen de lantaarnpalen zoals die was en is het streven de gelijkmatigheid zo goed mogelijk te krijgen op die locaties waar dat wenselijk is.

C) Per situatie bepalen wat de meest energiezuinige en duurzame oplossing is dat past bij budget en stand der techniek zonder koploper te zijn

Net als in de omliggende gemeenten, wordt al veel jaren gekozen voor duurzame en energiezuinige oplossingen. Per situatie wordt bekeken wat de beste oplossing is, passend in de omgeving, binnen het beschikbare budget en met de technische mogelijkheden. We kijken naar duurzaamheid en energiebesparing. We zijn volger van nieuwe technieken, maar hebben niet de ambitie om koploper te zijn. Streven is om uniformiteit in de lantaarnpalen te krijgen om de beheerkosten zo laag mogelijk te houden.

D) Voor wat betreft de openbare verlichting hanteren we geen Politie Keurmerk Veilig Wonen en geen Keurmerk Veilig Ondernemen

- Politie Keurmerk Veilig Wonen

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW), het is geen verplicht keurmerk. Voor de openbare verlichting in de gemeente, is het keurmerk Veilige Omgeving van belang.

Het keurmerk geeft aan dat achterpaden verlicht moet worden en de richtlijn voor de openbare verlichting volledig aangehouden wordt. De gemeente verlicht achterpaden al jaren niet. Vaak zijn deze ook zelfs van de woningbouwvereniging.

We hanteren daarnaast de richtlijn niet volledig, omdat er anders te veel licht op straat is. Daarom houden we voor wat betreft de openbare verlichting het keurmerk niet aan, net als in veel omliggende gemeenten.

Projectontwikkelaars kunnen op de nieuwbouwprojecten wel een PKVW Veilige Woning afgeven, maar zonder het certificaat Veilige Omgeving. De inwoners hebben dan toch recht op korting op hun verzekeringspremies.

- Keurmerk Veilig Ondernemen

Het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is een keurmerk voor bedrijventerreinen en winkelgebieden. Er worden door ondernemers, verenigingen, politie, brandweer en de

gemeente onderlinge afspraken gemaakt over diverse zaken, waaronder soms de openbare verlichting. In de gemeente Buren hebben we wel het KVO-B (bedrijventerrein) op alle bedrijventerreinen. Qua hoeveelheid openbare verlichting is ons beleidsplan 'Licht in de Openbare Ruimte' leidend voor wat betreft de hoeveel verlichting.

E) Geen schijnveiligheid creëren

Licht wordt vaak in één adem genoemd met veiligheid. Doordat er licht aanwezig is, voelt men zich veilig. Verlichting kan bijdragen aan de overzichtelijkheid van een gebied, maar ook aan schijnveiligheid. De echte veiligheid hangt met name af van de mate van sociale controle. We kiezen in woon- en centrumgebieden een lichtkleur waarbij gezichten goed herkenbaar zijn en proberen schijnveiligheid te voorkomen.

F) Hoofdfietsroutes binnen de kom worden verlicht, buiten de kom alleen die nu verlicht zijn

Recreatieve fietsroutes worden niet verlicht. Hoofdfietsroutes binnen de kom worden verlicht (directe of indirecte verlichting). Buiten de kom zijn een aantal hoofdfietsroutes verlicht (direct of indirect). Deze blijven ook verlicht. Andere routes worden niet verlicht. Er kan gebruik gemaakt worden van alternatieven ter ondersteuning.

Per situatie bekijken we of de verlichting op de hoofdfietsroutes binnen en buiten de kom in de nacht uit kan. In ieder geval wordt het licht gedimd zodra dat technisch mogelijk is.

G) Parken, natuurgebieden, bossen en groenvoorzieningen worden niet verlicht

Parken, natuurgebieden, bossen en groenvoorzieningen worden niet verlicht omdat hier in de avond en nacht geen sociale controle is. Het licht zou dan schijnveiligheid geven. Ook willen we de flora en fauna niet onnodig verstoren. In die parken en groenvoorzieningen waar nu wel verlichting staat, wordt de verlichting in principe verwijderd. Maar wel in overleg met gebruikers en aanwonenden.

H) Gebiedsgerichte aanpak

In woongebieden gaan we anders om met verlichting dan in bijvoorbeeld een winkelcentrum. Per gebied wordt bekeken welke functie verlichting heeft en wat de benodigde hoeveelheid licht is en met welke verdeling van het licht. Ook de lichtkleur kan verschillen.

Openbare verlichting speelt een belangrijke rol in de woongebieden. Door de juiste lichtkleur toe te passen wordt een goede leefomgeving gecreëerd. Alle verlichting wordt gedimd. Vrij liggende voetpaden verlichten we niet tenzij het een doorgaande route is en er voldoende sociale controle is. Achterpaden worden niet verlicht.

Op parkeerplaatsen wordt per situatie beoordeeld of verlichting zinvol is. Ook wordt gekeken of verlichting gewenst is in de nachtelijke uren. Alle verlichting wordt gedimd en op parkeerplaatsen waarvan geen gebruik wordt gemaakt in de avond en nacht wordt de verlichting, waar dat kan en mogelijk is, in de nacht uitgezet.

Bedrijventerreinen moeten goed bereikbaar zijn en aantrekkelijk voor bedrijven zijn om zich te vestigen. De openbare verlichting wordt gedimd en waar mogelijk gaat het licht uit in de nacht. De verlichting wordt besproken met de ondernemers. Doel is om de verlichting van de gemeente en de ondernemers zelf goed op elkaar af te stemmen.

I) Integrale afstemming

De gemeente kiest voor meer veiligheid en minder verlichting door integraal wegontwerp. Vanaf de start van aanpassing of aanleg van een weg of een heel gebied, zit het werkveld verlichting aan tafel bij deskundigen voor ruimtelijke ordening, stedenbouw, groen en verkeer. Infrastructurele mogelijkheden worden benut om de verkeers- en sociale veiligheid te vergroten. De noodzaak van openbare verlichting wordt hierdoor waar mogelijk beperkt.

J) Geen verlichte reclames aan de lichtmasten, verlichte reclameborden en beamers

Verlichte lichtmastreclames kunnen zorgen voor lichtvervuiling en een hoger energieverbruik. Ook kan het ervaren worden als een aantasting van de leefomgeving. Als er reclame borden aan de lichtmast bevestigd moeten worden, dan dienen de masten verzaagd te worden. Dat is niet wenselijk en het uitgangspunt is dat er geen verlichte reclames aan de lantaarnpalen bevestigd worden.

Ook ten aanzien van andere lichtgevende reclameborden is de gemeente terughoudend. Het mag niet de leefomgeving aantasten, verrommeling van het landschap geven of de verkeersveiligheid in geding brengen.

Uitgangspunt is geen beamers meer toestaan. Deze veroorzaken vaak onnodige lichthinder en zijn storend voor mens en dier.

K) Niet meer licht in het buitengebied dan anno 2026

Uitgangspunt is om niet meer licht in het buitengebied te plaatsen dan nu het geval is.

L) Tegengaan van onnodige lichtvervuiling en lichthinder

We kijken (nog meer) naar eventuele lichthinder en –vervuiling. Onnodige lichthinder en vervuiling willen we voorkomen. We zetten in op gericht licht en na de spits gaan we overall dimmen. Eventueel kan het licht in de nacht op bepaalde locaties uit.

Daarnaast kan lichthinder of lichtvervuiling ook komen door bijvoorbeeld reclame of aangelichte gebouwen. Vaak wordt niet alleen het pand aangelicht, maar ook de omgeving of de hemel. De gemeente zet zich in om deze lichtbroneigenaren te informeren over onnodige lichthinder/lichtvervuiling en zo gezamenlijk een prettigere leefomgeving te creëren.

M) Andere lichtbronnen afstemmen op de openbare verlichting

Niet alleen de openbare verlichting bepaalt het beeld buiten in de openbare ruimte, maar ook andere lichtbronnen. Sommigen beïnvloeden de verkeersveiligheid zelfs negatief. Ook licht vanuit etalages schijnt op de stoep. Hierdoor lijkt de openbare verlichting te zacht te branden. We gaan in gesprek met de lichtbron eigenaar wanneer daar aanleiding toe is.

N) Voldoen aan het landelijk Energieakkoord

In 2013 is door alle Nederlandse gemeenten en andere partijen het landelijk Energieakkoord (SER-Energieakkoord) ondertekend. Hierin zijn afspraken gemaakt om gezamenlijk tot een duurzame, klimaatvriendelijke omgeving te komen. Ten aanzien van de openbare verlichting zijn de volgende relevante doelstellingen genoemd:

1. 20% energiebesparing in 2020 ten opzichte van 2013
2. 50% energiebesparing in 2030 ten opzichte van 2013
3. 40% is voorzien van slim energiemanagement in 2020
4. 40% is energiezuinig in 2020

Wij hebben enkele jaren geleden al een forse energiebesparing gerealiseerd door in het buitengebied verlichting te verwijderen. Daarnaast is er wat led toegepast. Echter 20% energiebesparing in 2020 hebben we niet gehaald. Om in 2030 de 50% besparing te realiseren is alles in led niet de oplossing. We moeten verdere stappen nemen zoals licht verder terugdimmen, licht uit op bepaalde tijdstippen, sensoren gebruiken waarmee het licht alleen brandt als er gebruik van een weg gemaakt wordt en dergelijke. We bekijken per situatie wat we kunnen doen.

O) Terughoudend ten aanzien van led/lcd displays/schermen

We zijn terughoudend ten aanzien van led/lcd displays en schermen (grote digitale reclame borden met of zonder wisselende beelden). Deze kunnen namelijk storend zijn in het landschap en vaak hebben ze effect op de verkeersveiligheid. Daarnaast speelt ook de omgevingswet een rol; er mag geen hinder ontstaan aan de fysieke leefomgeving. Maar ook zien we deze schermen steeds vaker in winkels en etalages. Hiervoor geldt dat dit niet zomaar toegestaan is, geen hinder voor de omgeving mag veroorzaken (zowel inwoners als de flora en fauna) en dat het in de avond gedimd moet worden en na sluitingstijd uit moet zijn. Wellicht dat door toekomstige ontwikkelingen het standpunt ten aanzien van led/lcd displays/schermen en verandert.

P) Aanzetten tot circulaire economie

In een circulaire economie is er geen afval meer. Grondstoffen zetten we om in producten, deze worden gebruikt en daarna uit elkaar gehaald en de onderdelen weer opnieuw gebruikt. Dit vergt een ander productieproces.

Bij de aanschaf van producten stellen we als eis dat het aan de circulaire economie moet voldoen (voor zover mogelijk). Een volgende stap is bezitloos leven. We kopen als gemeente dan geen lantaarnpaal meer, maar licht of eigenlijk nog beter, een veiligheidsgevoel. De markt voor de openbare verlichting is nog niet zover dat dit qua kosten/baten en mogelijkheden al zover is. We houden het wel in de gaten. Indien de situatie daar is wordt een afweging gemaakt tussen kosten/baten en de belangen van de gemeente.

Q) Volger Smart City

Smart City is een breed begrip. We kunnen het onderverdelen in een smart gemeente, smart bedrijven en smart inwoners. Concreet komt het neer op het slim aansturen van alles in de openbare ruimte. Voor een smart gemeente kan je daarbij denken aan een sensoren die een signaal geven als de vuilnisbakken vol zijn, fijnstofmeting, verkeerstelling, wifi in de lichtmast etc. Er zijn veel ontwikkelingen op dit vlak. Wij hebben zeker niet de ambitie om koploper te zijn, maar houden de ontwikkelingen goed in de gaten. Zodra het zinvol en betaalbaar is, passen wij het toe.

R) Versneld verleden

De verlichting welke nog geen led is vervangen we deze beleidsperiode voor led. Ongeacht of de verlichting al aan vervanging toe is (op basis van leeftijd). We doen dit per gebied.

3. Communicatie

Zowel intern als extern willen we met elkaar in gesprek over waar licht wel en niet nodig is. Bij elk ontwerp wordt bekeken of het ontwerp zo gemaakt kan worden dat er geen licht als compenserende factor nodig is of dat het met bijvoorbeeld reflectie opgelost kan worden. We betrekken inwoners, verenigingen en het bedrijfsleven bij grote veranderingen bij 'Wat kan er wel en wat niet, wat moet er anders en wat kan er anders'.

Ook over de lichtbronnen die niet van de gemeente zijn, gaan we actief met elkaar in gesprek. Zeker daar waar er klachten zijn of de verkeersveiligheid in gevaar komt. De insteek is niet om te wijzen, maar gezamenlijk te kijken hoe het aangepast kan worden.

Zo stemmen we het licht in de openbare ruimte bewuster en beter af met als resultaat een kwalitatief duurzame en prettige leefomgeving voor iedereen.

4. Beheersmatige uitgangspunten

Qua beheersmatige uitgangspunten gaan we door op de ingeslagen weg.

1. Technische levensduur masten 40 jaar en armaturen 20 jaar

Een lantaarnpaal bestaat uit een mast (paal) en een kap (armatuur). De mast staat ongeveer 40 jaar. Daar zit een armatuur op die gemiddeld 20 jaar mee kan gaan. We schaffen materialen aan die zo lang mogelijk mee gaan, zo duurzaam mogelijk zijn en waar mogelijk ook circulair zijn. Bij aanschaf en het verwijderen van lichtmasten, armaturen en lampen worden afspraken gemaakt met de leveranciers. Zij dienen informatie te geven en mogelijkheden aan te bieden voor meer duurzaamheid over de gehele levenscyclus. Daarbij gaat het om:

- (schaarste van) de grondstoffen;
- afvalstoffen tijdens de productie;
- gebruik van recyclede materialen;
- coating, schilderen en reinigen;
- de verwerking van de materialen bij einde levensuur.

2. Uniformiteit

Het is belangrijk om zoveel mogelijk dezelfde masten en armaturen te hebben vanuit de beheerszijde. Zo hoeven er niet heel veel verschillende soorten op voorraad gehouden te worden en kan bij een schade alles sneller vervangen worden.

3. Materiaal masten

Op het moment van schrijven van dit beleid, hebben aluminium masten de voorkeur boven stalen mast. Dit in verband met de duurzaamheid en kosten. Mochten er nieuwe materialen komen of nieuwe inzichten ontstaan, dan kiest de gemeente voor het materiaal dat het beste past bij de uitgangspunten van een circulaire economie en duurzaamheid.